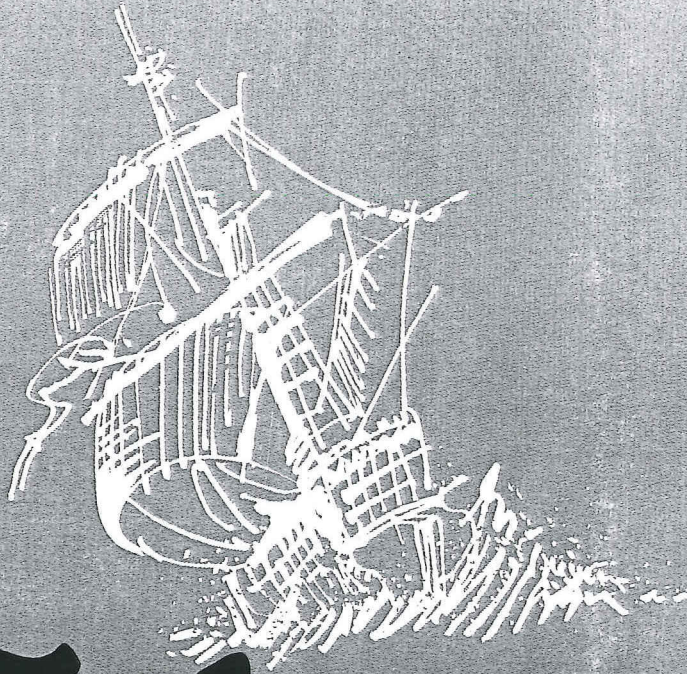

B FQ

Schatten van de ARMADA

Hürig + Roquet

Schatten van de ARMADA

Sinterwinstelling Brnoord 1985/1986

Gemeentekrediet

MUSEA NOSTRA

ONDER LEIDING VAN
JEAN-MARIE DUVOSQUEL
EN VALENTIN VERMEERSCH

HET
GEMEENTELIJK MUSEUM
EN DE KERKSCHAT
VAN HOEI

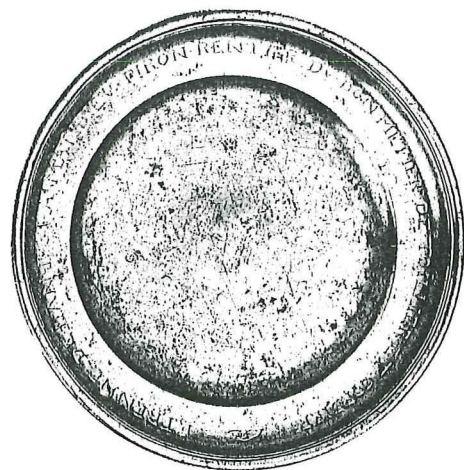
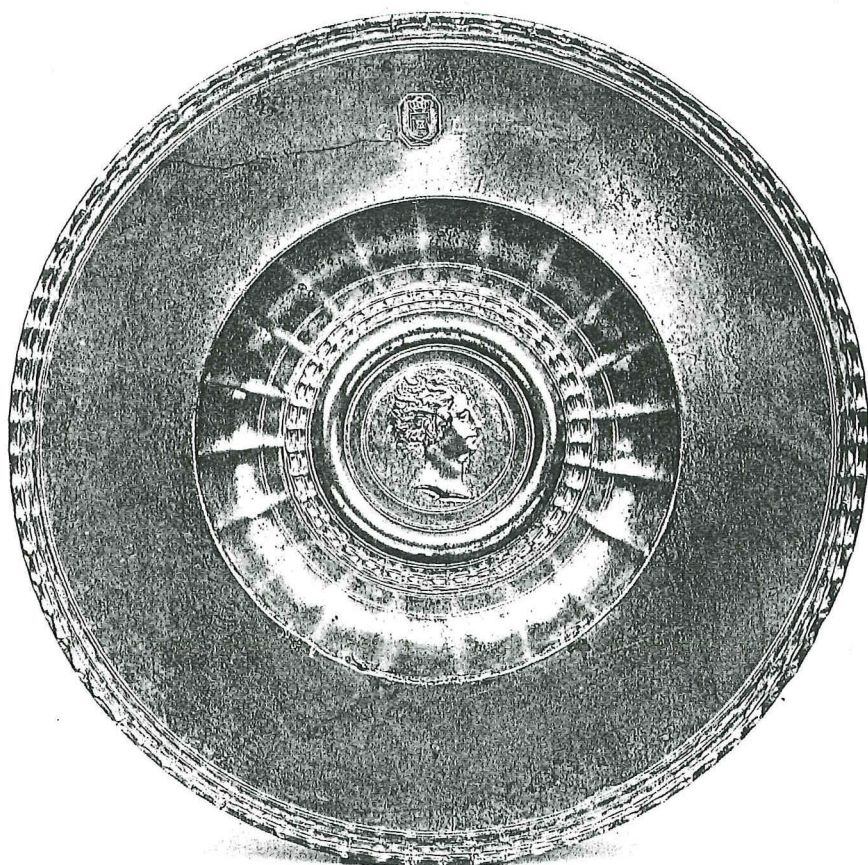
André Furnémont
Albert Lemeunier

Gemeentekrediet

Dit werk werd uitgegeven ter gelegenheid van de
tentoonstelling „Schatten van de Armada”
georganiseerd door het Ulster Museum te Belfast
en het Gemeentekrediet van België
van 30 oktober 1985 tot 26 januari 1986
in Passage 44 (Brussel).

De sierkunsten

Bord Mathieu Piron

*Op de rand is gegraveerd ESTRENNE DE L'AN 1731 A MATHIEU PIRON RENTIER DU BON MESTIER DE TOIL- LIER ET CORDIER
Afkomstig uit het atelier van Eustache Engelbert, 1654
Diameter: 23 cm. Inv. 20/4*

Schotel van een schenkkam

Grote schotel met in het midden een umbo, versierd met een op de Oudheid geïnspireerd vrouwenhoofd in profiel. Op de rand het wapenschild van de edelsmeden en op de keerzijde een gekroonde roos, de initialen P W, een kasteel met drie torens met naar links gerichte vlaggen en het jaartal 1667 Paulus de Waremme (gest. 1683). Inv. 20/50

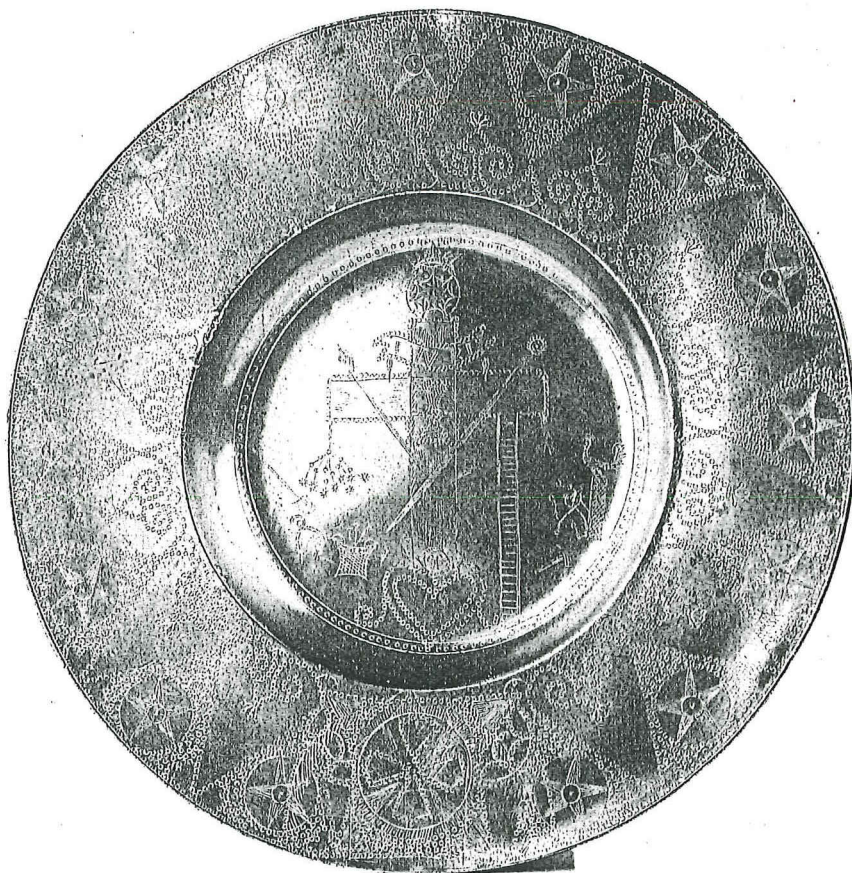
Tin

In de vroege middeleeuwen reeds was Hoci een belangrijk centrum van tinbewerking. Vanaf de 10de eeuw gingen handelaars tinerts kopen in Cornwall en op de Scilly eilanden. Van de 14de tot de 18de eeuw was tin bijzonder in zwang. Het werd gebruikt voor liturgische objecten (kandelaars, schaal waarop de ampullen geplaatst werden...), burgerlijk vaatwerk (schotels, borden, bestekken, literkannen, wijnkannen, maatkokers, kruiken...) en louter decoratieve voorwerpen, zoals de schalen die bij speciale gelegenheden aan de autoriteiten werden aangeboden.

De meeste nog bewaarde tinnen voorwerpen zijn evenwel niet ouder dan de 18de eeuw. Tin is immers een vrij broos materiaal dat bovendien vaak werd hermolten.

Grote kardinaalschotel

Op de keerzijde een kasteel met drie bevestigde torens, de initialen G T en de datum 1698 alsook een gekroonde roos eveneens met de initialen G T. Gilles de Tongres werd in 1684 opgenomen in het gilde van de handelaars en kan in 1698 als tinnegieter het vrijmeesterschap verworven hebben. Diameter: 43 cm. Inv. 20/1

Grote schaal met wapenschild

Op de keerzijde zijn twee merken geslagen. Het eerste bestaat uit een kasteel met drie bevestigde torens, het jaartal 1706 en de initialen E E en het tweede uit een roos met twee rijen van vijf bladen onder een kroon met de initialen E E. Eustache Englebert nam in 1700 het bedrijf van zijn vader Jacques over. In 1712 woonde hij in de parochie Saint-Séverin en in 1733 in de parochie Saint-Pierre, waar hij eigenaar was van een wijngaard. Diameter: 34,5 cm. Inv. 20/2

Theepot

De afmetingen van deze theepot wijzen erop dat hij gebruikt werd in een school, een instelling of een klooster. Op de keerzijde kan men, behalve twee bandevollen met de opschriften G. HOUBART en A. LIEGE 1750, een merk herkennen bestaande uit een gevleugelde engel met in de linkerhand een weegschaal en in de rechterhand een zwaard. Hoogte: 11,5 cm, diameter: 14 cm. Inv. 20/33

Alhoewel alle overige metaalbewerkeren zich verenigd hadden in het gilde van de 'Seigneurs Fèbvres', ressorteerden de tinbewerkeren, die in Hoci 'postainiers' werden genoemd, onder het gilde van de handelaars, waartoe behalve de breigoed- en fluweelhandelaars, ook de pruikenmakers, de verkopers van ijzerwaren, de dokters en de apothekers behoorden. Tot 1686 riepen ze Sint-Michiel aan als hun patroon, nadien kozen ze voor de H. Mengoldus. Ze vergaderden op de Grote Markt in de 'Stadswaag'.

De Hocise tinproductie is herkenbaar aan twee merktekens die op de keerzijde van elk stuk voorkomen, hetzij een kasteel met drie bevlagde torens met daarin de initialen van de ambachtsman en de datum van diens meesterschap, hetzij een zeepaardje. Beide merken zijn steeds vergezeld van een stempel met een gekroonde roos, eveneens met de initialen van de ambachtsman.

De opkomst van het goedkopere plateelwerk en later van het porselein leidde vanaf het einde van de 18de eeuw tot de ondergang van de tinnijverheid. Het hermolten tin werd vanaf dan nagenoeg uitsluitend gebruikt voor de aanmaak van klokken. Enkele kleine ateliers wisten gedurende de 19de eeuw te overleven. De belangstelling voor de kunstambachten, een gegeven van onze eeuw, bracht wel een bescheiden heropbloei. Deze nieuwe productie getuigt van een verfijnde afwerking en is van een hoog kwalitatief niveau, maar had zwaar te lijden onder de recente economische crisis.

Van deze eens zo belangrijke bedrijvigheid, die volledig steunde op de vakbekwaamheid van de ambachtslieden – de grondstoffen ervoor werden immers ingevoerd – is zeer weinig overgebleven. Het museum bewaart weliswaar enkele pronkstukken van de Hocise tinnijverheid, maar een groot gedeelte van de tincollectie is afkomstig uit andere productiecentra, hoofdzakelijk uit Luik.

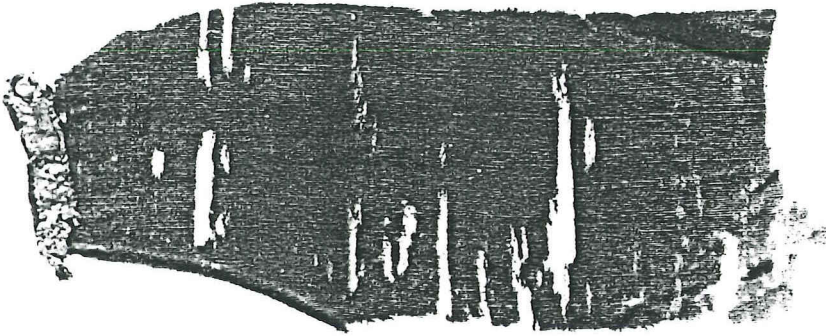

Wijnkan met deksel

Op de bodem, in een dubbele cirkel, een kleine roos met de initialen N D, bekroond met drie lelies

Luik, atelier van Nicolas Dechamps

Hoogte: 26 cm, diameter 10,4 cm (aan de hals), 12,2 cm (aan de voet). Inv. 20/37

7.39

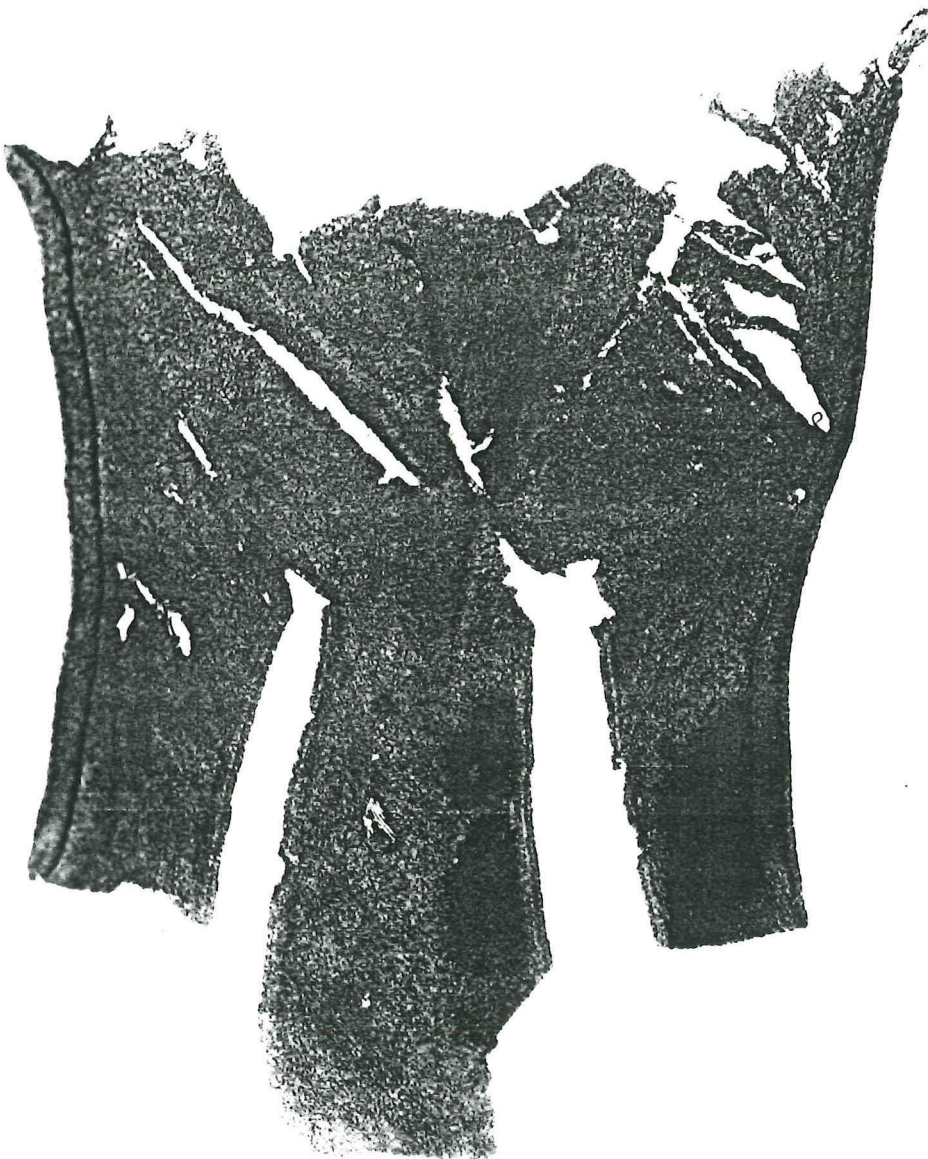
Schouderstuk, wol en zijde*280 mm lang*

Schouderstuk van een kledingstuk van fijn geweven bruine wol met popeline-afwerking, diepgouden zijden galon langs één kant en zijden trekkoord. Trinidad Valencera

7.40

Wambuis, wol*440 mm lang*

Wambuis in donkerbruine wollen keper, dubbelgestikte zoom langs de zijden; het ziet er naar uit dat de tegen elkaar passende delen uiteengevallen zijn. Drie kleinere fragmenten van hetzelfde kledingstuk. Trinidad Valencera

Zelfs wanneer er geen branders in zicht waren of wanneer er geen Engelse schepen breedzij het schip in volle lengte bestookten, moet het leven aan boord van een schip van de Armada zelden prettig geweest zijn.

Het is dan ook vrij treffend dat er onder de vondsten van de *Trinidad Valencera* drie muziekinstrumenten zijn, een knopaccordeon, een tamboerijn en een onderdeel van een op een gitaar lijkend snaarinstrument. Dergelijke muziekinstrumenten werden ook aangetroffen op het vlaggeschip van Hendrik VIII, de *Mary Rose*. De kleine houten bal kan nauwelijks een ander doel hebben gehad dan ontspanning en de houten spelbekers — als ze dat inderdaad zijn — gingen regelrecht in tegen Medina Sidonia's bevelen. De kleine houten kooi kan bedoeld zijn voor een kleine zangvogel.

De houten kam verwijst naar een aspect van de hygiëne aan boord van een schip: het was namelijk absoluut nodig het haar vrij te houden van ongedierte. Het reukflesje en het druppelbuisje verwijzen dan weer naar de stank veroorzaakt door de bezetting van 244 roeiers die, dag en nacht vastgeklonken aan hun roeiriemen, een vloek moeten geweest zijn voor de praalzuchtige Spaanse edellieden die enkel hun heil konden zoeken in een flauw reukverdrijvend middel.

Het grootste gedeelte van de vondsten die getuigen van het leven aan boord betreffen de voeding: de reeks tinnen borden, schotels, kommen en kannen vormen een merkwaardige collectie tinwerk uit een nauwkeurig gedateerde context. Verscheidene van deze stukken dragen het merkteken van de gieter, en, wat interessant is, twee ervan dragen het teken van een Engelse tinnegieter, Edward Roe, die in 1582 en nogmaals in 1588 meester van de Londense gilde der tinnegieters was. Colin Martin heeft het eigenaarsteken „JZ” geïdentificeerd als vermoedelijk dat van Juan Zapota, wiens zoon Sebastian aan boord van de *Trinidad* was. Andere stukken zijn gemerkt met de naam of de initialen van de eigenaar: twee borden afkomstig van de *Santa Maria* zijn duidelijk gemerkt met „Matute” en leveren dus een vrijwel zeker bewijs dat de *Santa Maria* inderdaad de *Santa Maria* was, aangezien kapitein Francisco Ruig Matute vermeld wordt

als eerstaanwendend officier aan boord. Andere tinnen recipiënten dragen de ruw gekraste initialen van de eigenaar, met een verrassend overwicht van de letter „A” alhoewel een „O” en een „T” eveneens voorkomen. Het aanwezige zilverwerk suggereert een vrij weelderige levensstijl, die aan boord van een oorlogsschip nogal verrassend is. De tuit van een kan, een gewoon type kan met een maskertuit, is grotesk, terwijl enkele van de versierde brokstukken van schotels heel eenvoudig elegant zijn. De vorken gevonden op de *Girona* vormen een heel unieke verzameling: vorken met vijf soorten stelen en met twee, drie, vier of vijf tanden. De herdenkingsschaal in gietijzer lijkt eerder op een sieraad of trofee dan op een stuk tafelgerei. Het is niet merkwaardig dat een stuk dat de inname van Terceira op de Azoren door de markies van Santa Cruz herdenkt, precies in een wrak van de Armada werd teruggevonden, aangezien de dappere markies de bedenker, de drijvende kracht en de eerste opperbevelhebber was van de Engelse Onderneming.

Van de enorme hoeveelheden aardewerk aan boord van de schepen die bij Ierland schipbreuk leden, blijven enkel brokstukken over die getuigen van de honderden schotels, borden, potten, kannen en kruiken in diverse vormen en afkomstig van fabrieken in Sevilla en Lissabon. Behalve de scherven van Spaanse huishoudelijke voorwerpen vond men aan boord van de *Trinidad* enkele scherven Wan-Li porselein en een unieke, onbeschadigd gebleven schaal in Ming-porselein. Dit Chinees porselein moet in 1588 erg zeldzaam en waardevol geweest zijn. De schaal behoorde waarschijnlijk toe aan een van de rijkere officieren of aan een van de gentleman-avonturiers aan boord.

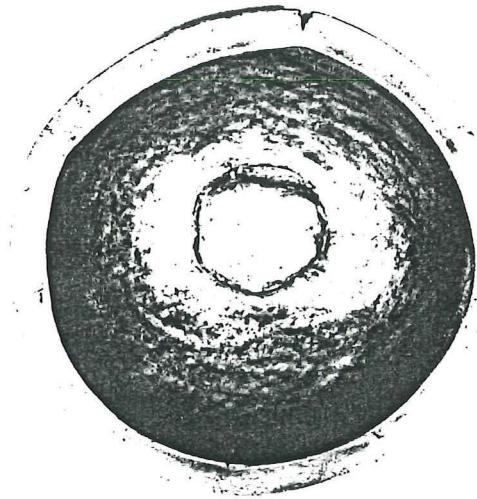
1
2
3

8.1

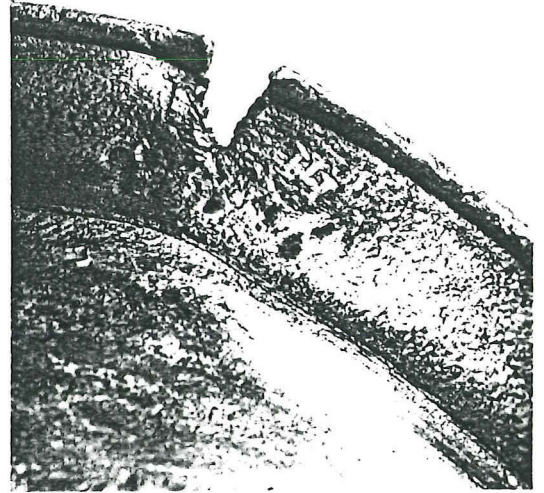
Grote kom, tin

353 mm diameter

Grote ronde tinnen kom, 82 mm diep, met gebogen zijden, platte rand en verhevenheid in het midden van de bodem. Tekentje op de onderkant van de rand. Trinidad Valencera

1
4
5

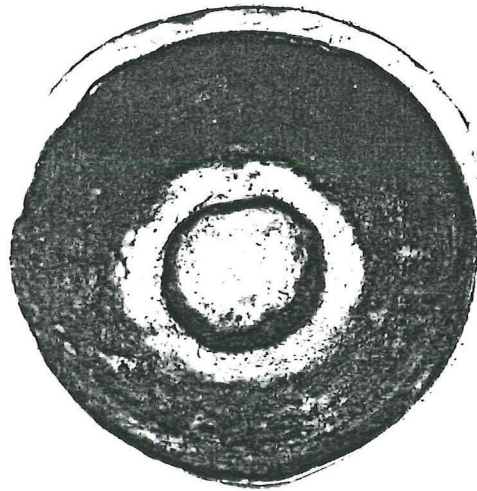

8.2

Grote kom, tin

335 mm + diameter

Grote ronde tinnen kom, gelijkwaardig aan bovenvermelde, behalve dat de rand, waarvan nog slechts een derde overblijft, een boordje heeft. Geen tekens. Trinidad Valencera

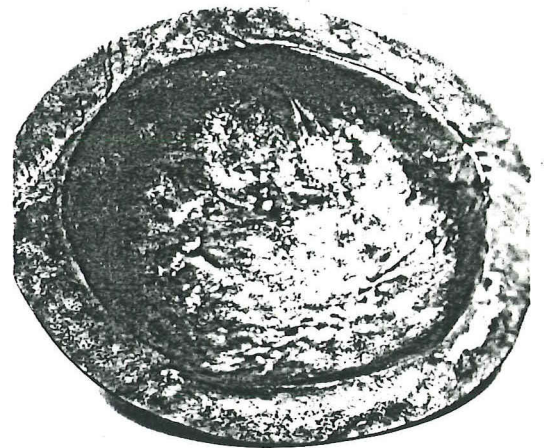

8.3

Grote schaal, tin

354 mm diameter

Grote ronde tinnen schaal, met brede platte rand met gegraveerd lineair ornament en decoratie van concentrische cirkels in het midden. Lichte beschadiging langs de hoek van de rand. Geen tekens. Trinidad Valencera

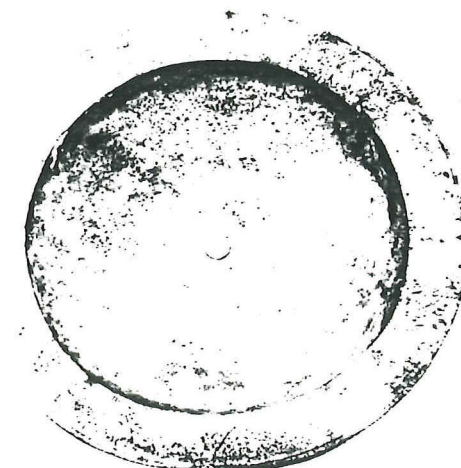

8.4

Grote schaal, tin

309 mm diameter

Grote ronde tinnen schaal met brede platte rand. Lichte beschadiging langs de hoek van de rand. Geen tekens. Trinidad Valencera

8.5

Grote schaal, tin

287 mm diameter

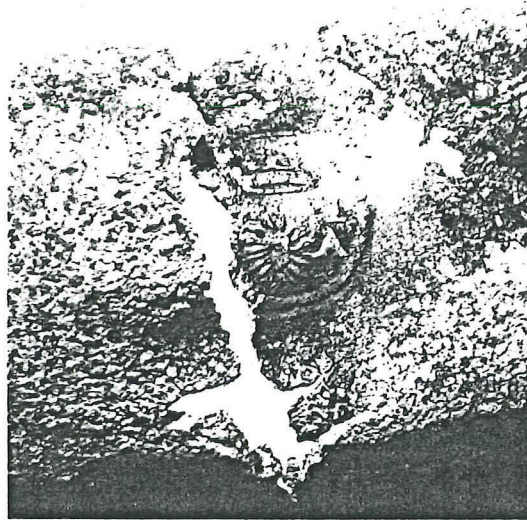
Grote ronde tinnen schaal met brede platte rand met boordje. Twee elkaar rakende ruiten gekrast op de onderkant van de rand. Trinidad Valencera

6
8

6
7
8

8.6

Groot bord, tin

291 mm diameter

Groot rond tinnen bord met brede platte rand. Tamelijk zwaar vervormd, met beschadiging aan de hoek van de rand en verschillende gaten. Tekentje op de bovenzijde van de rand.
Trinidad Valencera

8.7

Groot bord, tin

360 mm diameter

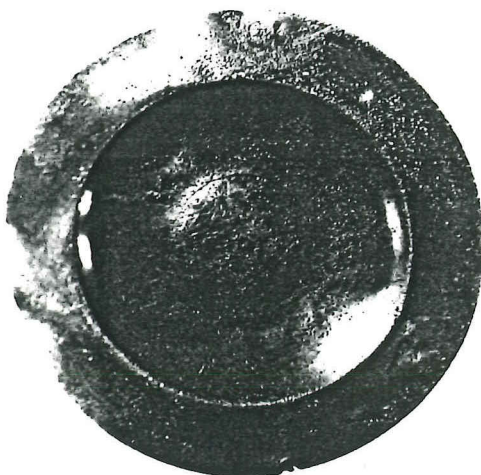
Groot rond tinnen bord met brede platte rand met boordje. Zwaar beschadigd langs de hoek van de rand; veel gaten. „Al(?)” gekrast op de onderkant van de rand.
Santa Maria de la Rosa

8.8

Bord, tin

257 mm diameter

Rond tinnen bord met brede platte rand, cirkelvormige decoratie in het midden. Indrukken door aanraking op de onder- en bovenkanten van de rand; „AA” gekrast op de basis.
Trinidad Valencera

9
10
11

8.9

Borden, tin

202 mm diameter

Een paar ronde tinnen borden met platte randen. Op de onderkant van de rand van elk bord is „Matute” ingegrift.
Santa Maria de la Rosa

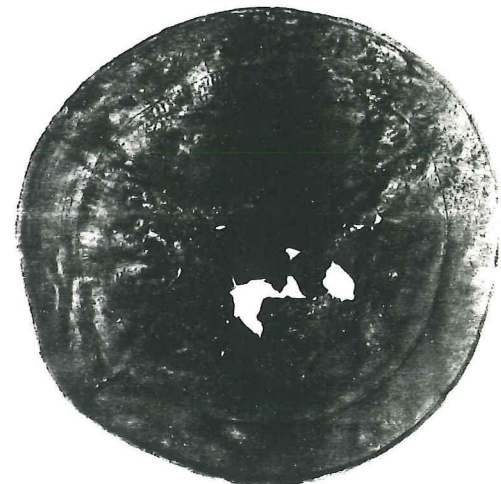
8.10

Bord, tin

217 mm diameter

Rond bord of ondiepe schaal met platte rand met boordje. Lichte beschadiging langs de hoek van de rand. Geen waarneembare tekens.

Trinidad Valencera

8.11

Bord, tin

213 mm diameter

Rond bord met platte rand. Op bepaalde plaatsen gaten.

Trinidad Valencera

8.12

Bord, tin

205 mm diameter

Rond tinnen bord met platte rand met boordje; straalsgewijze lineaire decoratie op de helling naar de rand toe; verschillende gaten in het midden. Geen tekens.

Trinidad Valencera

8.13

Bord, tin

203 mm diameter

Rond tinnen bord met platte rand met boordje. Geen tekens.
Trinidad Valencera

14
15
16

14
15
16

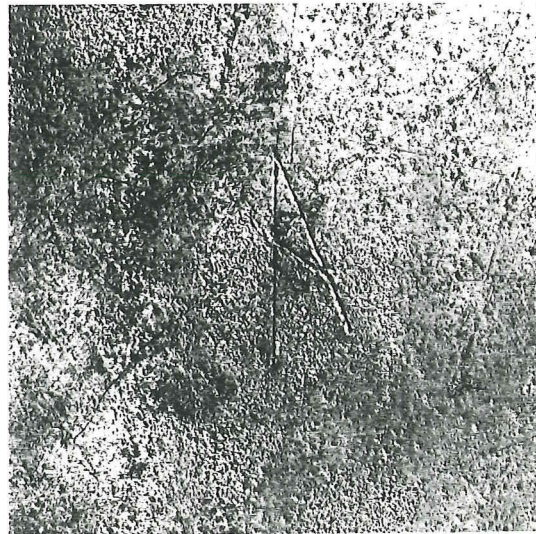
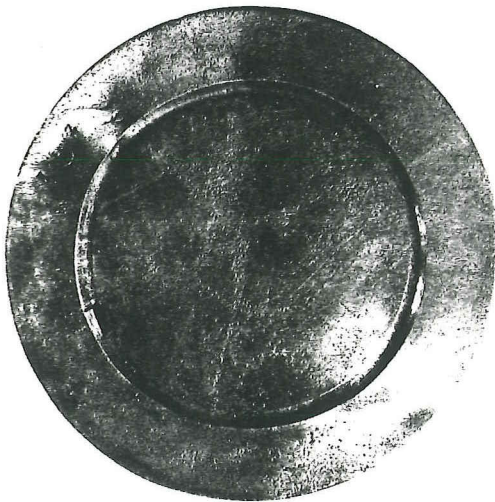
8.14

Bord, tin

205 mm diameter

Rond tinnen bord met platte rand; beschadigd aan de hoek van de rand. Onontcijferbare sporen van een teken op de bovenkant van de rand. „T”(?) gegrift op de onderkant van de rand.

Trinidad Valencera

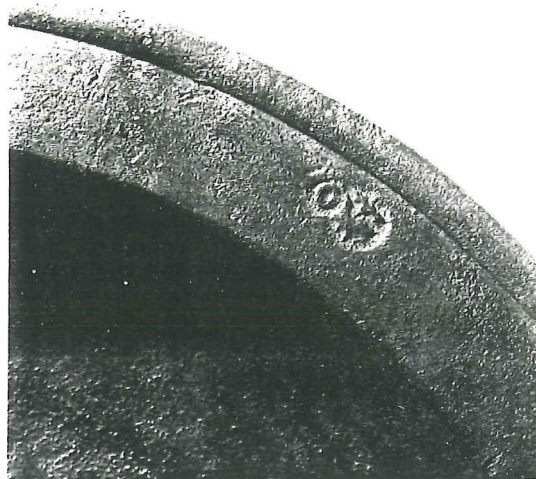
8.15

Bord, tin

203 mm diameter

Rond, tamelijk plat, tinnen bord met brede, platte rand. Duidelijke teken op de onder- en bovenkant van de rand. „A” gegrift op de basis.

Trinidad Valencera

8.16

Bord, tin

215 mm diameter

Tamelijk diep rond bord of ronde schaal, met platte rand met een boordje. Tekentje op de bovenkant van de rand.

Trinidad Valencera

17
18
19

17
20
21

8.17

Bord, tin

208 mm diameter

Rond tinnen bord met platte rand. Tekentje op de bovenkant van de rand; „O” gegrift op de onderkant.

Trinidad Valencera

8.18

Schaal, tin

131 mm diameter

Kleine ronde schaal, rechte zijden, in het midden een verhevenheid waar de voetring naar boven is gedrukt. Naar buiten geplooide rand. Geen tekentjes.

Trinidad Valencera

8.19

Kom, tin

131 mm diameter

Ronde tinnen kom met rechte zijden en rand met boordje: kleine voetring. Onontcijferbare tekens op de basis, onduidelijk gemaakt door lukraak gekras waarin men een „X” kan onderscheiden.

Trinidad Valencera

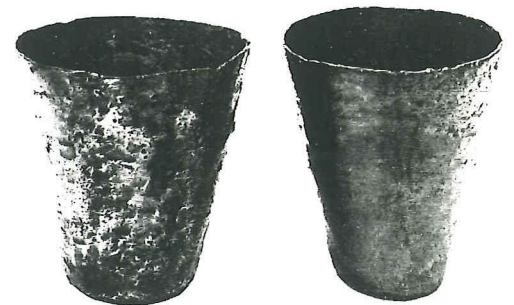
8.20

Kom, tin

127 mm diameter

Ronde tinnen kom met gebogen zijden rand met boordje en kleine voetring. Verschillende gaten; lukraak gekras op de basis waarin misschien een „A” te onderscheiden valt.

Trinidad Valencera

8.21

Bekers, tin

a) 98 mm hoog

b) 89 mm hoog

Twee gelijkaardige ronde bekere in de vorm van een bloempot. Beide met kleine gaatjes en scheurtjes. Geen tekens.

Trinidad Valencera

22
23

24
25

8.22

Beker met voet, tin

133 mm hoog

Ronde beker in de vorm van een bloempot met korte steel en getrapte voet. Geen tekens. Trinidad Valencera

8.23

Buikfles, tin

177 mm + hoog

Bolvormig buikje met voering in de vorm van een klok; als versiering vier sets van twee parallelle lijnen op de buik; rand met klein boordje waarvan nog slechts een gedeelte overblijft; resten van aanhechting van het oor. Geen tekens.

Trinidad Valencera

8.24

Kruik, tin

174 mm hoog

Kruik met rechte zijden, ronde bodem, korte steel en getrapte basis; achteraf opgeplaatste tuit en zwanehalsoor. Geen tekens. Trinidad Valencera

8.25

Schaal, tin

112 mm overlangs

Driehoekige tinnen schaal met omgeplooid rand en ronde holte in het midden. Zoutvaatje? Trinidad Valencera

8.26

Deksel, tin

85 mm diameter

Rond koepelvormig deksel met in het midden een kegelvormig handvat; enkele gaten. Geen tekens.

Trinidad Valencera

8.27

Lepel, tin

175 mm lang

Tinnen lepel met vioolvormig blad en een rattestaartvormige steel als handvat.

Trinidad Valencera

8.28

Kaarsenhouders, tin

a) 75 mm diameter

b) 70 mm

Twee ronde tinnen kaarsenhouders (geen paar maar wel gelijkwaardig). Beide hebben een koepelvormige basis met opstaande rand met een lage voetring van waaruit een cilindervormige romp oprijst, 33 mm diameter binnenin, met een kleine kraag bovenaan:

a) heeft een reeks tekens op de basis;

b) heeft er geen.

Trinidad Valencera

8.29

Schaal met tuit, tin

290 mm

Ronde tinnen schaal, 188 mm diameter, op een lage steel en een brede voet met rand. Aan een zijde een open, semi-achthoekige tuit, 87 mm lang; aan de andere zijde is een klein ringvormig handvat vastgemaakt aan een ovale lus. Bij de opgraving was de schaal platgedrukt tot een ovale vorm, wat doet vermoeden dat ze misschien gebruikt werd als papschotel om invaliden te voeden.

Trinidad Valencera

8.30

Tuit van een kruik, zilver

87 mm groot; 115,71 g

Losse tuit van een kruik, met gegoten ornament, een grotesk menselijk masker met weelderige baard voorstellend.

Girona

8.31

Schaalfragmenten, zilver

75 mm overlans (het grootste); 14,45 g (het grootste)

Fragmenten van zilveren schalen; het grootste, mogelijk van het middelste van een schaal of schotel, heeft een decoratie van symmetrisch in elkaar geweven ranken en gebladerte.

Girona

Er waren in totaal 180 priesters en geestelijken aan boord van de 130 schepen van de Armada. Men had ook aan de ganse bemanning van de vloot religieuze medailles uitgereikt. Het feit dat de Armada op vele vlakken werd beschouwd als een kruistocht om het protestantse Engeland te herkerstenen is terug te vinden in de bevelen van de hertog van Medina Sidonia gedurende het laatste oponthoud in Lissabon: „Allereerst moet het duidelijk zijn voor iedereen, van de hoogste in rang tot de laagste, dat Zijne Majesteit tot hoofddoel heeft God te dienen... Daarom vaart niemand af zonder te hebben gebiecht en zonder berouw te hebben getoond voor zijn zonden. Het is eveneens verboden, op straffe van de meest strenge maatregelen en inhouding van wijn, te vloeken of de naam van Onze Heer, Onze-Lieve-Vrouw of van de heiligen ijdellijk te gebruiken...

Gokspelen zijn, in het bijzonder 's nachts, verboden. De last en de belediging ten opzichte van God, veroorzaakt door de aanwezigheid van publieke of particuliere vrouwen zijn bekend. Bijgevolg verbied ik dat een vrouw aan boord wordt genomen.

Iedere morgen zullen, volgens de gebruiken, de scheepsjongens aan de voet van de grote mast de groet aan de vlag brengen, en 's avonds zullen ze het Ave Maria, soms het Salve Regina en, ten minste op zaterdag, eveneens de litanie zeggen”.

De drie kruisbeelden (of delen ervan) hebben misschien toebehoord aan geestelijken aan boord van de *Girona* en de aanwezigheid ervan moet ons dus niet verbazen, evenmin als de kleine religieuze medailles. Over de medaille teruggevonden in de *Santa Maria* zegt Colin Martin: „Hoewel primitief van tekening en klaarblijkelijk in massa geproduceerd, zijn de medallions een bijzonder treffende en evocatieve vondst aangezien ze eens het bezit moeten geweest zijn van een gewone matroos of soldaat... Dit beschadigd aandenken symboliseerde voor ons, hoe dan ook, de duizenden gewone zeelieden van de Armada, de meesten onder hen waren fatsoenlijke, eenvoudige mensen met bescheiden verwachtingen en aspiraties, over wie de geschiedenisboeken niets zeggen”.

De gouden ring waarin „IHS” (van het Grieks voor

Jezus „Iesus”) staat gegraveerd, is waarschijnlijk het bezit geweest van een jezuiet, aangezien Ignatius van Loyola in 1541 deze afkorting had aangenomen als Generaal voor de Sociëteit van Jezus waarna het de afkorting van de orde werd.

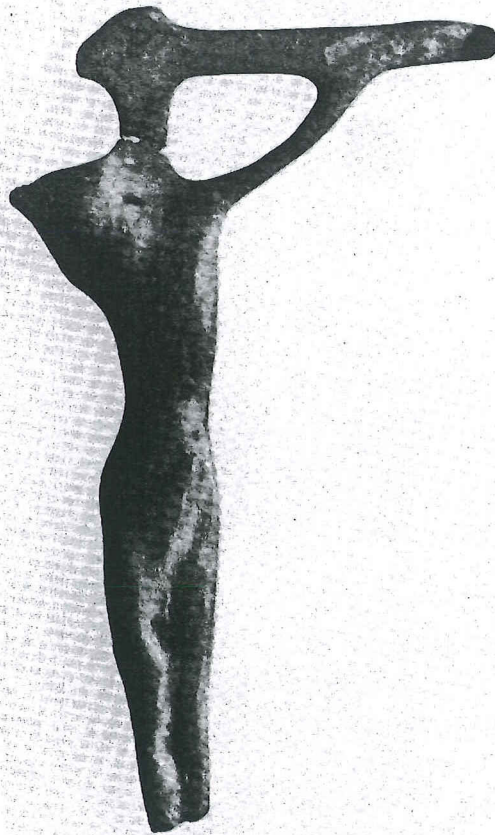
Het meest interessante religieuze stuk is echter het gouden boek, afkomstig van de *Girona*, dat een *Agnus Dei*-reliëhouder blijkt te zijn. Op de voorpagina is een kruisdragende Sint-Johannes de Doper gegraveerd. Binnenin bevinden zich vijf kleine ronde doosjes, waarvan er twee kleine waspastilles bevatten. Deze pastilles waren de feitelijke *Agnus Dei*, gemaakt uit het vet van paaskaarsen. De tabletten werden door de paus gezegend op de woensdag van de goede week in het eerste jaar van zijn pontificaat en daarna elke zeven jaar. De zaterdag daarop, na de eucharistieviering, werden de pastilles door de paus onder de bisschoppen en kardinalen verdeeld door ze in hun omgekeerde mijters te leggen. Robert Sténuit suggereerde dat, aangezien de reliëhouder redelijk veel *Agnus Dei* bevatte, het best mogelijk is dat hij toebehoorde aan de bisschop van Killaloe die met don Alonso de Leiva meevoer aan boord van de *Santa Maria Encoronada*.

10.1

Kruisbeeld, zilver*68 mm hoog; 10,90 g*

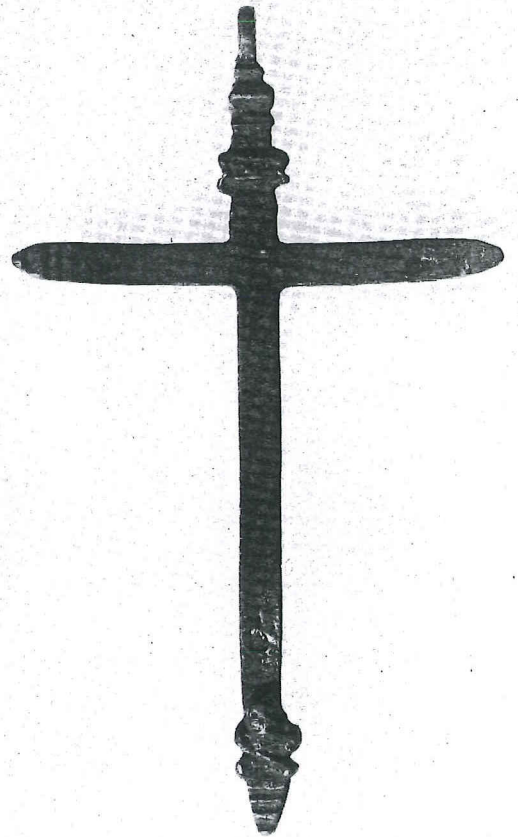
Zwaar geërodeerd zilveren kruisbeeld, enkel het lichaam zonder hoofd en de linkerarm van Christus blijven over. Het bovenstuk, de linkerarm van het kruis en het voetstuk ontbreken.
Girona

10.2

Kruisbeeld, brons*81 mm hoog*

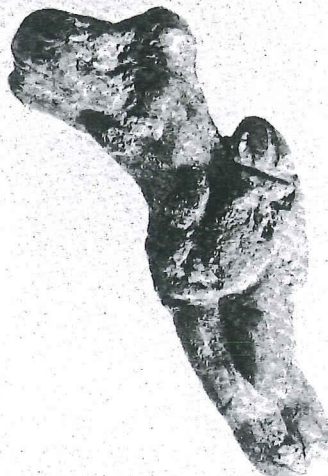
Eenvoudig bronzen kruis, de armen en de voet lopen uit op een punt. De letters INRI zijn te vinden op een horizontale band dichtbij het bovenstuk van het kruis; boven het voetstuk is er een schedel in reliëf. De Christusfiguur ontbreekt.
Girona

10.3

Figuur van een kruisbeeld, verguld brons*26 mm lang*

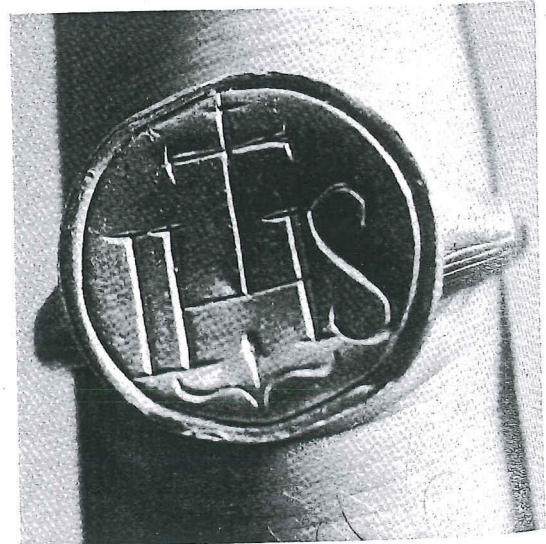
Kleine Christusfiguur, beide armen ontbreken. Het verguldsel is afgesleten op de meeste plaatsen van het lichaam, behalve op de romp en de zijkanten van de benen.
Girona

10.4

Ring, goud*27 mm grootste diameter; 6,93 g*

Grote gouden ring met ronde opening; bedekte kas waarin IHS, een kruis (het Heilige Monogram) en één enkele nagel van het Kruis in een cirkel gegraveerd zijn in plaats van de gebruikelijke drie nagels.
Girona

AGNUS DEI

Deze devotie-objecten met miraculeuze beschermende krachten werden sedert de 9de eeuw in Rome gemaakt.

Op de Agnus Dei van groot formaat (twee tot drie centimeter diameter of meer), drukten de Romeinse monniken, die volgens een gecompliceerd ceremonieel toezicht uitoefenden op elke fase van de fabricatie, op één kant de afbeelding van het paaslam, het oude Christussymbool.

Op de achterzijde drukten die monniken de afbeelding van een heilige ofwel de naam of de wapens van de regerende paus. De pastilles die in de gouden relikhouder van de Girona werden teruggevonden, waren veel kleiner dan de normale; het waren klaarblijkelijk de Agnus Dei om mee te nemen op reis. Op de gebarsten en verschrompelde oppervlakken kon geen enkele afbeelding geïdentificeerd worden. De Agnus Dei werden gezegend door de paus, op woensdag van de goede week in het eerste jaar van zijn pontificaat en daarna telkens om de zeven jaar; de paus drenkte ze daarna in een mengeling van gewijd water en heilige olie en de ceremonie werd afgesloten met verschillende heilige gebeden. De uitdeling greep plaats op de volgende zaterdag, na afloop van het Agnus Dei in de mis. Zijne Heiligheid deponeerde een pakje pastilles in de omgekeerde mijters van de bisschoppen en kardinalen die gekomen waren om ze in ontvangst te nemen. De kerkvorsten verdeelden ze op hun beurt onder diegenen van hun vrienden die om een of andere reden een zo opmerkelijke gunst verdiend hadden.

Deze miraculeuze amuletten beschermden hun gelukkige bezitters tegen ongelukken en in het bijzonder tegen brand en overstroming. Ze vrijwaarden ook zwangere vrouwen van de gevaren van het baren, maar een van hun belangrijkste functies was toch wel het beschermen van de zeelieden tegen de pest en stormen...

Het is niet onmogelijk dat de relikhouder van de Girona zou hebben toebehoord aan de bisschop van Killaloe die aan boord was gegaan van de Rata Santa Maria Encoronada, in het gezelschap van don Alonso Martinez de Leiva. Robert Sténuut

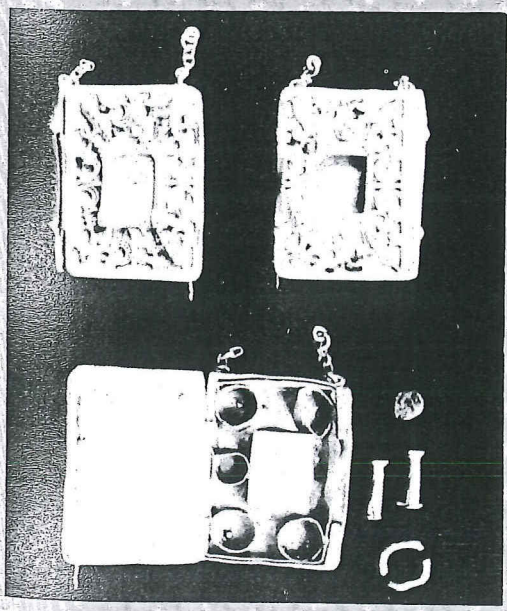
10.5

Agnus Dei-relikwieschrijn, goud

39 mm hoog; 51,21 g

Gouden doosje in de vorm van een boek; de frontbedekking dient als deksel. De voorste bedekking, een met snijwerk versierd stuk van gegoten goud, versierd met krulwerk, heeft in het midden een kader met daarin een voorstelling van de Heilige Johannes de Doper. Hij draagt een kruis met oriflamme en een boek. De binnenkant van het doosje, met in het midden een rechthoekig blok — de achterkant van een inspringing in de rugbedekking — heeft vijf ronde vakjes gevormd door kleine cilinders van bladgoud. Twee hiervan bevatten kleine tabletjes van rode was wanneer het boek open lag. Binnenin waren er ook fragmenten van andere gouden voorwerpen. De rugbedekking is gelijkaardig aan de frontbedekking behalve wat de rechthoekige inspringing betreft — vermoedelijk om een relikwie in te bewaren — waarvan het passende kader afzonderlijk gevonden werd. De tabletjes werden geïdentificeerd als *Agnus Dei*, gemaakt uit de was van de paaskaarsen van de jaren voordien, gemengd met gewijde olie. Ze werden bijgehouden voor hun miraculeuze kwaliteiten: ze beschermden hun bezitter tegen alle kwade krachten, in het bijzonder tegen vuur en vloed.

Girona

10.6

Religieuze medailles, tin

- a) 38 mm lang
- b) 40 mm
- c) 42 mm

Drie ovale religieuze medailles; a) toont aan één kant de kruisiging en aan de andere kant de Madonna met het Kind; b) en c) aan één kant het hoofd van Christus in profiel en aan de andere kant het hoofd van de Madonna in profiel. Ze hebben allemaal ophanglussen. Medailles zoals deze werden meestal gegeven aan de Armada-benaming. Girona

